



**TESKARI SINIF MODELİ ORQALI MURAKKAB GRAMMATIKANI  
O‘RGANISH: C1 DARAJADAGI O‘QUVCHILAR TAJRIBASI**

**Feruz Xaknazarov**  
**DTPI 1-kurs magistranti**

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada teskari sinf (flipped classroom) modeli asosida C1 darajadagi o‘quvchilarga ingliz tilining murakkab grammatikasini o‘rgatish jarayoni va uning samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o‘quvchilarning darsdan oldin nazariy materiallarni mustaqil o‘zlashtirishi hamda dars jarayonida amaliy mashg‘ulotlar orqali bilimlarini mustahkamlashi o‘rganildi. Metodologiya sifatida tajriba-sinov ishlari, kuzatuv, so‘rovnoma va test natijalari asos qilib olindi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, teskari sinf modeli o‘quvchilarning murakkab grammatik tuzilmalarni chuqurroq anglashiga, ularni nutqda samarali qo‘llashiga hamda mustaqil ta‘lim ko‘nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuningdek, ushbu yondashuv o‘quvchilarning darsdagi faolligi va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada olingan natijalar asosida metodik tavsiyalar ham beriladi.

Ilmiy mashg‘ulotlar orqali bilimlarini mustahkamlashi o‘rganildi. Metodologiya sifatida tajriba-sinov ishlari, kuzatuv, so‘rovnoma va test natijalari asos qilib olindi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, teskari sinf modeli o‘quvchilarning murakkab grammatik tuzilmalarni chuqurroq anglashiga, ularni nutqda samarali qo‘llashiga hamda mustaqil ta‘lim ko‘nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuningdek, ushbu yondashuv o‘quvchilarning darsdagi faolligi va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada olingan natijalar asosida metodik tavsiyalar ham beriladi.

**Kalit so‘zlar:** Teskari sinf modeli, flipped classroom, C1 daraja, ingliz tili grammatikasi, grammatik kompetensiya, o‘quvchilar tajribasi, mustaqil ta‘lim, o‘quvchi faolligi, innovatsion yondashuv, pedagogik texnologiyalar, ta‘lim samaradorligi, tajriba-sinov, metodik yondashuv.

**KIRISH.**

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda ingliz tilini yuqori darajada egallash zamonaviy ta‘lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan





biri hisoblanadi. CEFR tizimiga muvofiq C1 darajadagi o'quvchilar murakkab grammatik tuzilmalarni chuqur anglash, ularni og'zaki va yozma nutqda erkin hamda to'g'ri qo'llay olishlari zarur. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy grammatika o'qitish usullari ko'pincha nazariy bilimlarga asoslanib, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalari, tanqidiy fikrlashi va darsdagi faolligini yetarli darajada rivojlantira olmaydi. Shu sababli zamonaviy pedagogik yondashuvlarni, xususan, teskari sinf (flipped classroom) modelini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur model o'quvchilarga nazariy bilimlarni darsdan tashqari vaqtda o'zlashtirish, sinf mashg'ulotlarida esa ularni amaliy jihatdan qo'llash imkonini beradi. Ushbu maqolada teskari sinf modeli asosida murakkab grammatikani o'rganish jarayoni hamda C1 darajadagi o'quvchilarning tajribasi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

### ASOSIY QISM

Ta'lim sohasida innovatsion yondashuvlarning roli tobora ortib borayotgan bugungi kunda teskari sinf (flipped classroom) modeli yuqori darajadagi ingliz tili grammatikasini o'qitishda samarali vosita sifatida e'tiborni tortmoqda. CEFR tizimining C1 darajasida o'quvchilar murakkab grammatik tuzilmalarni, xususan, modal fe'llar (modal verbs) va shartli gaplar (conditionals)ni nafaqat nazariy jihatdan tushunishi, balki ularni real hayotiy vaziyatlarda erkin qo'llashi talab etiladi. An'anaviy o'qitish usullarida bu mavzular ko'pincha ma'ruza va mashqlar orqali o'tiladi, ammo bu yondashuv o'quvchilarning passiv ishtirokini ta'minlaydi va ularning mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantira olmaydi. Teskari sinf modeli esa bu muammolarni hal qilish uchun o'quvchi markazli ta'lim tamoyiliga asoslanadi, nazariy bilimlarni darsdan oldin mustaqil o'zlashtirishga imkon beradi va sinf vaqtini faol amaliy faoliyatga yo'naltiradi.

Teskari sinf modelining asosiy mohiyati o'quv jarayonini ikki bosqichga bo'lishda yotadi. Birinchi bosqich – darsdan oldingi mustaqil o'rganish: o'quvchilar videodarslar, interaktiv prezentatsiyalar, onlayn platformalar (masalan, Khan Academy yoki British Council resurslari) va qisqa matnlar orqali modal fe'llar va conditionals mavzularini o'zlashtiradilar. Masalan, modal fe'llar bo'yicha videoda “can, could, may, might, must, should” fe'llarining ma'nolari, ishlatilish kontekstlari (masalan, ruxsat, majburiyat, maslahat yoki ehtimollik ifodalash) va misollar ko'rsatiladi. Shartli gaplar





uchun esa zero, first, second va third conditionals qoidalari, ularning vaqt va shart munosabatlari tushuntiriladi. Bu jarayonda o'quvchilar onlayn quizlar yoki interaktiv mashqlar orqali bilimlarini tekshiradilar, bu esa ularning faolligini darsdan oldin oshiradi va xatolarini mustaqil tuzatishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday mustaqil o'rganish C1 darajadagi o'quvchilarning nazariy bilimlarni 20–30% tezroq o'zlashtirishiga olib keladi, chunki ular o'z tempida ishlaydilar va qiziqarli multimedia vositalardan foydalanadilar.



Ikkinchi bosqich – sinf ichidagi interaktiv faoliyat: o'quvchilar darsga nazariy bilimlar bilan kelgan holda, o'qituvchi moderatsiyasida amaliy mashg'ulotlarga o'tadilar. Bu yerda kommunikativ yondashuv markaziy o'rin egallaydi, chunki



grammatika nafaqat qoida sifatida, balki nutq vositasi sifatida o'rgatiladi. Modal fe'llar bo'yicha guruh muhokamalari o'tkaziladi: o'quvchilar rolli o'yinlarda "Siz shifokorga murojaat qilayotgan bemorsiz, u sizga maslahat berishi kerak" kabi vaziyatlarni simulyatsiya qiladilar. Bu orqali ular fe'llarning nozik ma'nolarini amaliyotda his etadilar. Shartli gaplar uchun esa real hayotiy ssenariylar ishlatiladi: "Agar siz lotereyada yutgan bo'lsangiz, nima qilgan bo'lar edingiz?" degan savollar asosida muhokamalar tashkil etiladi. Bu faoliyatlar o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantiradi, chunki ular grammatikani kontekstda qo'llaydilar va bir-birlarining xatolarini to'g'rilaydilar.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida C1 darajadagi 30 nafar o'quvchidan iborat guruhda tajriba-sinov ishlari o'tkazildi. Birinchi guruh an'anaviy usulda, ikkinchisi esa teskari sinf modelida o'qitildi. Darsdan oldin va keyin testlar, so'rovnomalar va kuzatuvlar orqali natijalar baholandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, teskari sinf guruhidagi o'quvchilar modal fe'llar va conditionals testlarida o'rtacha 85% natija ko'rsatdi, an'anaviy guruhda esa bu ko'rsatkich 65% ni tashkil etdi. So'rovnomalarda o'quvchilarning aksariyati mustaqil o'rganishdan mamnun ekanligini va ularning motivatsiyasi oshganini bildirdilar. Bu model o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Teskari sinf modelining afzalliklari orasida o'qituvchining roli ham muhim. O'qituvchi endi ma'ruza beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi va yordamchi sifatida faoliyat yuritadi. Bu yondashuv o'quvchi faolligini oshiradi, chunki ular dars jarayonida faol ishtirok etadilar. Shu bilan birga, texnologiyalarning integratsiyasi masofaviy o'rganishni ham qo'llab-quvvatlaydi. Biroq modelni joriy etishda ayrim qiyinchiliklar, xususan texnik imkoniyatlar va mustaqil o'rganishga moslashish bilan bog'liq muammolar ham kuzatilishi mumkin. Umuman olganda, teskari sinf modeli C1 darajadagi grammatika o'qitishda samaradorlikni oshiruvchi zamonaviy va istiqbolli yondashuv hisoblanadi.

## XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, teskari sinf (flipped classroom) modeli C1 darajadagi o'quvchilar uchun ingliz tilining murakkab grammatikasini, xususan, modal fe'llar va shartli gaplarni o'qitishda an'anaviy usullarga nisbatan yuqori samaradorlikka





ega. Ushbu model o‘quvchilarga darsdan oldin nazariy bilimlarni mustaqil o‘zlashtirish imkonini berib, sinf vaqtini amaliy mashg‘ulotlar, muhokamalar va guruh ishlari orqali grammatikani real nutq kontekstida qo‘llashga yo‘naltiradi. Natijada, o‘quvchilarning til kompetensiyasi, faolligi va motivatsiyasi sezilarli darajada oshdi: testlarda 20–25% yaxshilanish kuzatildi, mustaqil ta‘lim ko‘nikmalari rivojlandi. O‘qituvchi esa yo‘naltiruvchi sifatida individual yordam ko‘rsatib, jarayonni boshqaradi. Ushbu yondashuv ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarni tanqidiy fikrlash va muloqotga tayyorlashga xizmat qiladi. Kelajakda modelni boshqa til va mavzular uchun kengaytirish tavsiya etiladi.

#### **ADABIYOTLAR RO‘YXATI:**

1. Abdullayeva, Q. Ingliz tilini o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2018. 112–118 b. (Ingliz tili grammatikasini o‘qitish usullari, 114–116-betlar)
2. Jalolov, J.J. Chet til o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2012. 145–152 b. (Zamonaviy o‘qitish yondashuvlari, 147–150-betlar)
3. Rasulov, R. O‘zbek til tizimi va leksikologiya asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti, 2007. 67–74 b. (Til tizimi va leksikologik yondashuvlar, 69–72-betlar)
4. Xudoyberganova, D. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2020. 89–95 b. (Innovatsion pedagogik texnologiyalar va teskari sinf modeli, 90–93-betlar)
5. Brown, H.D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. New York: Pearson Education, 2007. 241–250 b. (Til o‘qitishda interaktiv yondashuvlar, 243–248-betlar)
6. Harmer, J. How to Teach English. Harlow: Longman, 2007. 82–90 b. (Ingliz tilini o‘qitish metodlari, 85–88-betlar)
7. Richards, J.C., & Rodgers, T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 153–162 b. (Zamonaviy metodlar va yondashuvlar, 155–160-betlar)

